

Sisällys

LUKU 1 OPETUSSUUNNITELMAN PERUSTEET JA PAIKALLINEN OPETUSSUUNNITELMA	3
1.1 Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet.....	3
1.2 Paikallinen opetussuunnitelma ja sen kehittäminen	3
1.3. Hyvinkään esiopetuksen opetussuunnitelman laatiminen ja keskeiset ratkaisut.....	3
Opetussuunnitelman laadinta	3
Opetussuunnitelman toteutumisen seuranta, arviointi ja kehittäminen	4
<i>Esiopetuksen opetussuunnitelmaa täydentävät ja toteuttavat suunnitelmat/asiakirjat</i>	4
LUKU 2 ESIOPETUKSEN TEHTÄVÄ JA YLEISET TAVOITTEET	5
2.1 Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet	5
2.2 Esiopetuksen tehtävä osana oppimisen polkua	5
2.3 Arvoperusta	5
2.4 Oppimiskäsitys.....	5
2.5. Laaja-alainen osaaminen esiopetuksessa.....	5
2.6 Hyvinkäällä.....	5
LUKU 3 KASVUA JA OPPIMISTA TUKEVA TOIMINTAKULTTUURI	8
3.1 Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet	8
3.2 Oppimisympäristöt esiopetuksessa.....	8
3.3. Yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa.....	8
3.4 Hyvinkäällä.....	8
Kasvua ja oppimista tukeva toimintakulttuuri	8
Lapsen osallisuus	9
Oppimisympäristöt	10
Yhteistyö	11
LUKU 4 ESIOPETUKSEN TOTEUTTAMISEN PERIAATTEET	11
4.1 Monipuoliset työtavat	11
4.2 Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena.....	11
4.3 Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet	11
4.4 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä.....	11

4.5 Hyvinkäällä.....	11
Monipuoliset työtavat	11
Arviointi	11
Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet	12
Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä.....	13
LUKU 5 LAPSEN KASVUN JA OPPIMISEN TUKI	15
5.1 Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet	15
5.2 Yhteistyö huoltajan kanssa tuen aikana	15
5.3 Yleinen tuki	15
5.4 Tehostettu tuki	15
5.5 Erityinen tuki.....	15
5.6 Perusopetuslaissa säädetyt tukimuodot	15
5.7 Hyvinkäällä.....	15
Kasvun ja oppimisen tuen järjestäminen	15
LUKU 6 OPPILASHUOLTO	20
6.1 Monialainen oppilashuollon yhteistyö	20
6.2 Yhteisöllinen oppilashuolto	20
6.3 Yksilökohtainen oppilashuolto	20
6.4 Oppilashuoltosuunnitelmat.....	20
6.5 Hyvinkäällä paikallisesti päätettävät asiat ja yksikkökohtaisen oppilashuoltosuunnitelman laadinta .	20
LUKU 7 ERITYISEEN MAAILMANKATSOMUKSEEN TAI KASVATUSOPILLISEEN JÄRJESTELMÄÄN PERUSTUVA ESIOPETUS	23

LUKU 1 OPETUSSUUNNITELMAN PERUSTEET JA PAIKALLINEN OPETUSSUUNNITELMA

1.1 Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet

(Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet s. 8)

1.2 Paikallinen opetussuunnitelma ja sen kehittäminen

(Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet s. 8)

1.3. Hyvinkään esiopetuksen opetussuunnitelman laatiminen ja keskeiset ratkaisut

(Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet s. 10)

Opetussuunnitelman laadinta

Hyvinkään kaupungin esiopetuksen opetussuunnitelma (ESIOPS) on laadittu opetushallituksen 22.12.2014 hyväksymien Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti. Hyvinkään esiopetuksen opetussuunnitelmassa päätetään esiopetuksen kasvatus- ja opetustyön, oppilashuollon, huoltajien ja esiopetuksen yhteistyön sekä esiopetuksen muun toiminnan järjestämisestä ja toteuttamisesta.

Hyvinkään esiopetussuunnitelma on laadittu suomeksi ja ruotsiksi annettavaa esiopetusta varten ja se on kaikkien esiopetusyksiköiden yhteinen. Se sisältää hyvinkääläiset täydennykset ja sitä on tarkoitus käyttää yhdessä valtakunnallisten perusteiden kanssa. Asiakirjojen lukemista helpottaa niiden yhdenmukainen sisällysluettelo. Opetussuunnitelman sähköisessä versiossa hyödynnetään linkkejä perusteisiin, asiakirjoihin ja ohjeisiin.

Hyvinkään esiopetussuunnitelma on laadittu vuosina 2014 - 2016 perusopetuksen opetussuunnitelmatyön rinnalla. Varhaiskasvatuksen pedagoginen tiimi on valmistellut esiopetuksen opetussuunnitelmaa ja varhaiskasvatuksen edustajia on ollut perusopetuksen opetussuunnitelmatyöryhmissä. Esi- ja alkuopetuksen edustajat ovat muodostaneet oman työryhmänsä. Esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmien luonnokset ovat olleet kommentoitavina Hyvinkään kaupungin nettisivuilla maaliskuussa 2016. Kohdennetusti kommentteja on pyydetty esiopetuksen henkilökunnalta kirjallisesti ja keskustelutilaisuuksissa.

Esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmien laatiminen rinnakkain on ohjannut entistä selkeämmin esi- ja alkuopetuksen yhteistyön suunnittelua, toisaalta esim. erilaiset sähköiset asiakasjärjestelmät ovat tuoneet omat haasteensa. Tulevaisuudessa esiopetuksen opetussuunnitelman toteutumista arvioidaan sekä sitä kehitetään yhdessä niin perusopetuksen kuin varhaiskasvatuksen pedagogisen ohjauksen kanssa.

Oppilashuoltoa koskeva osuus on laadittu yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon kanssa.

Opetussuunnitelman toteutumisen seuranta, arviointi ja kehittäminen

Jokainen esiopetusta antava yksikkö kuvaa toiminnan järjestelyt ja täsmentää omat esiopetuksen tavoitteensa lukuvuosisuunnitelmaansa, jota seurataan ja arvioidaan vähintään kerran lukuvuoden aikana. Lukuvuoden päättyessä suunnitelma arvioidaan ja tehdään kehittämissuunnitelmat seuraavalle lukuvuodelle. Huoltajien ja lasten osuus esiopetussuunnitelman arviointiin ja kehittämiseen varmistetaan kuvaamalla kehittämisen ja arvioinnin käytännöt kunkin esiopetusyksikön lukuvuosisuunnitelmassa. Vuosittain lukuvuosisuunnitelmassa voidaan painottaa osallisuuden eri tapoja.

Yksiköiden lukuvuosisuunnitelmat viedään Opetuslautakunnan hyväksyttäväksi. Yksiköiden arvioinnit suunnitelmiansa toteutumisesta lähetetään tiedoksi opetuslautakunnalle toimintavuoden päätyttyä.

Esiopetussuunnitelmasta ja lukuvuosisuunnitelmista tiedotetaan huoltajia ja sidosryhmiä kaupungin internetsivuilla. Lisäksi tiedottamisessa voidaan hyödyntää kaupungissa käytössä olevia sähköisiä viestintä- ja tiedonhallintaohjelmia.

Esiopetuksen opetussuunnitelmaa täydentävät ja toteuttavat suunnitelmat/asiakirjat

Täydentävät suunnitelmat/asiakirjat

- Hyvinkään Varhaiskasvatussuunnitelma (Vasu) liitteinen
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet
- Perusopetuksen opetussuunnitelma
- Valmistavan opetuksen opetussuunnitelma
- Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan suunnitelma
- Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2014 – 2017
- Hyvinkään kaupungin ympäristöohjelma
- Liikenneturvallisuustyöryhmän (Safe Community) liikenneturvallisuussuunnitelma
- Varhaiskasvatuksen turvallisuussuunnitelma
- Hyvinkään yrittäjyyskasvatusohjelma 2016

Toteuttavat suunnitelmat/asiakirjat

- Esiopetusyksiköiden lukuvuosisuunnitelmat
- Oppilashuollon ja kolmiportaisen tuen käsikirja
- Oppilashuoltosuunnitelma
- Kulttuuripolkuohjelma
- Esi- ja alkuopetuksen yhteistoiminnan ohjeistus; Esi- ja alkuopetuksen yhteiset suunnittelutaulukot
- Esi- ja alkuopetuksen nivelvaiheen tiedonsiirron ohjeistus
- TVT-oppimispolku
- Moniku-opas (Monikulttuurinen varhaiskasvatus Hyvinkäällä)
- Ruotsinkielinen esiopetus: Finlandssvenska kulturstigen för Vi10 ja Språkstrategi inom nätverket Vi10 (Vi10 on kymmenessä suomenkielisessä kunnassa toimiva yhteistyöverkosto ruotsinkielisille päiväkoteille ja kouluille)

LUKU 2 ESIOPETUKSEN TEHTÄVÄ JA YLEISET TAVOITTEET

2.1 Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet

(Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet s.12)

2.2 Esiopetuksen tehtävä osana oppimisen polkua

(Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet s.14)

2.3 Arvoperusta

(Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet s.15)

2.4 Oppimiskäsitys

(Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet s.16)

2.5. Laaja-alainen osaaminen esiopetuksessa

(Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet s.16)

2.6 Hyvinkäällä

Hyvinkäällä Opetuslautakunta päättää esiopetuksen järjestämisen periaatteet. Kunta esiopetuksen järjestäjänä antaa mahdollisuuden erilaisille painotteisuuksille esiopetusryhmissä. Esiopetuksen järjestelyissä otetaan huomioon vuorohoidon erityispiirteet. Edellä mainitut painotteisuudet ja järjestelyt kuvataan tarkemmin yksiköiden lukuvuosisuunnitelmissa.

Hyvinkäällä esiopetusta järjestetään pääsääntöisesti Varhaiskasvatuspalveluiden toimesta, joka on osa sivistystoimen toimialaa. Sivistystoimen toiminta-ajatuksena on luoda edellytykset elinikäiselle oppimiselle ja elämänhallinnalle ja tukea niitä sekä tuottaa ja mahdollistaa eri-ikäisten kuntalaisten hyvinvointia ja elämänlaatua edistävät sivistyspalvelut.

Huoltajilla on oikeus saada tietoa esiopetuksen tavoitteista ja toiminnasta sekä lapsensa esiopetuspäivästä. Huoltajien mielipiteitä ja tietoja kuullaan sekä heidän antamaansa palautetta hyödynnetään esiopetuksen kehittämisessä.

Hyvinkäällä inklusiiviset periaatteet ohjaavat toiminnan suunnittelua ja järjestämistä siten, että lapsi kokee olevansa osallinen vertaisryhmässä ja aktiivinen toimija yhteisössä (osallistava kasvatus).

Siirtymävaiheet esiopetukseen sekä esiopetuksesta kouluun huomioidaan ja toteutetaan paikallisesti sovitulla tavalla. Tiedonsiirrossa ovat huoltajien lisäksi mukana muut mahdolliset lapsen yksilöllisen kehityksen kannalta olennaiset toimijat.

Esiopetus osana oppimisen polkua

Esiopetus kestää yhden lukuvuoden ja sitä annetaan vähintään 700 tuntia, neljä tuntia päivässä. Esiopetus toteutetaan esiopetussuunnitelman perusteiden pohjalta laaditun Hyvinkään esiopetussuunnitelman mukaisesti. Hyvinkäällä Opetuslautakunta vahvistaa esiopetuksen toiminta-ajat vuosittain ja ne noudattavat pääsääntöisesti perusopetuksen toiminta-aikoja lukuun ottamatta lauantapäiviä. Esiopetusryhmät toimivat joko päiväkotien tai koulujen tiloissa. Esi- ja alkuopetuksen käytännön yhteistyötä kehitetään paikallisen ohjeistuksen mukaan. Esiopetusryhmät voivat tehdä yhteistyötä myös muun perusopetuksen kanssa.

Lapsen oppimispolun tulisi olla mahdollisimman johdonmukaisesti etenevä. Tavoitteena on, että jokaisella esiopetuksen oppilaalla on mahdollisuus esiopetusvuotensa aikana yhteistoimintaan alkuopetuksen kanssa. Yhteistoiminta suunnitellaan esi- ja alkuopetuksen välisenä yhteistyönä ja kirjataan molempien lukuvuosisuunnitelmiin.

Esiopetus on suunnitelmallista ja tavoitteellista lapsen kokonaisvaltaisen kasvun tukemista. Henkilöstö suuntaa huomionsa lasten innostukseen ja oppimisen iloon sekä monipuolisiin oppimisympäristöihin. Lapsen osallistumista esiopetukseen tuetaan aktiivisesti huoltajien kanssa.

Hyvinkäällä esiopetuksessa on käytössä Lapsen esiopetussuunnitelma –prosessi, joka sisältää esiopetusyksikön esimiehen huoltajien kanssa tekemän esiopetussopimuksen, esiopetuksen kasvattajan huoltajan kanssa pitämän aloituskeskustelun/siirtokeskustelun sekä yhdessä huoltajien kanssa laaditun lapsen esiopetussuunnitelman. Lapsen esiopetussuunnitelmaa laadittaessa ja arvioitaessa lapsi on mukana ja hänen mielipiteensä otetaan huomioon. Vuorovaikutteisen tiedonsiirron tarkoituksena on varmistaa lapselle mahdollisimman hyvä esiopetuksen aloitus.

Hyvinkään esiopetuksessa käytetään yhteistä lapsikohtaista havainnointimenetelmää, Lasten taitojen havainnointi (LTH), jonka avulla esiopetusryhmän toimintaa suunnitellaan. Lisäksi havainnoilla on tarkoitus turvata oikean ja oleellisen tiedon siirtyminen esiopetuksesta alkuopetukseen. Nämä nivelvaiheen tiedonsiirtopalaverit toimivat lapsen yksilöllisyyden tukena. Jos lapsen esiopetuspaikka vaihtuu, käydään huoltajien kanssa siirtokeskustelu.

Esiopetusta koskeva lainsäädäntö korostaa lasten ja huoltajien osallisuutta. Esiopetusvuoden aikana turvataan lapsen mielipiteen kuulumisen sekä huoltajien osallisuuden kokemukset. Nämä käytännöt kuvataan yksikön lukuvuosisuunnitelmassa.

Arvoperusta

Varhaiskasvatus perustuu käsitykseen lapsuuden itseisarvoisesta merkityksestä. Jokainen lapsi on ainutlaatuinen ja arvokas juuri sellaisena kuin hän on. Henkilökunta tukee ja ohjaa lasten kasvua ihmisyyteen, jota kuvaa pyrkimys totuuteen, hyvyyteen ja kauneuteen sekä oikeudenmukaisuuteen ja rauhaan.

Esiopetuksessa otetaan huomioon varhaiskasvatuksen ja Hyvinkään kaupungin sivistystoimen arvoperustat. Monialaisen yhteistyön arvot Hyvinkäällä ovat varhainen puuttuminen, lapsen/nuoren edun periaate, perheen osallisuus ja vanhemmuuden tukeminen sekä suunnitelmallinen ja tavoitteellinen toiminta.

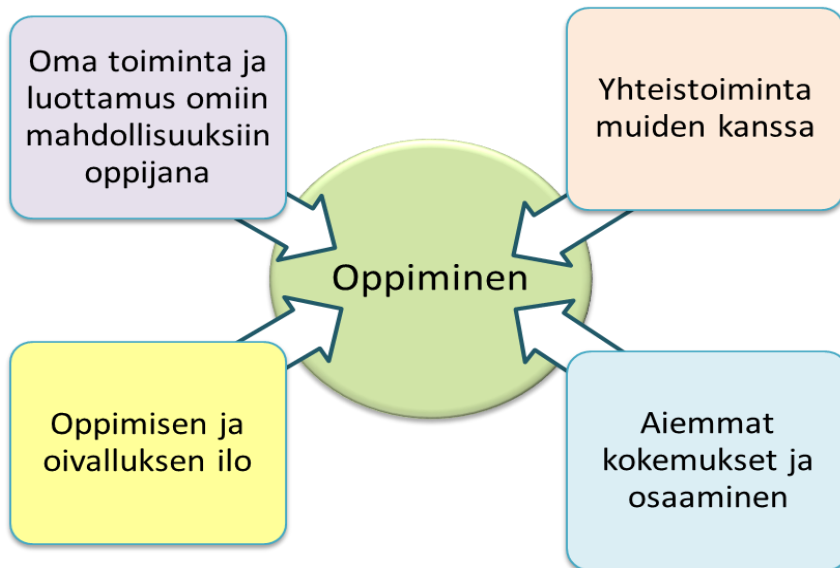
Esiopetussuunnitelmaa laadittaessa huoltajia kuultiin syyskuussa 2015 esiopetussuunnitelman perusteiden arvoista yksikkökohtaisesti. Huoltajien mielestä tärkeimmät arvot olivat:

- Jokainen lapsi on ainutlaatuinen ja arvokas: lapsella on oikeus tulla kuulluksi ja nähdyksi. Hänen on oikeus tulla huomioon otetuksi ja ymmärretyksi. Lapsella on oikeus ilmaista itseään, käsityksiään ja tunteitaan sekä oikeus oppia itsestään ja omasta maailmastaan
- Jokaisella lapsella on oikeus oppia leikkien ja iloita oppimastaan. Lasten aikaisemmat kokemukset ja taidot sekä erilaiset tavat toimia ja oppia otetaan huomioon. Lasten ajatukset ovat tärkeitä
- Lapsella on oikeus hyvään opetukseen, kannustavaan palautteeseen sekä oikeudenmukaiseen kohteluun

Lapset otettiin mukaan arvokeskusteluun lokakuussa 2015 teemalla ”Mikä eskarissa on mukavaa?” Esiopetusryhmissä lapsia haastateltiin tai he saivat eri tavoin tuoda mielipiteensä esille. Lasten mielestä esiopetuksessa mukavimpia asioita olivat leikkiminen, erilainen liikkuminen ja metsäretket sekä käden työt. Kavereiden merkitys oli lasten mielestä suuri.

Oppimiskäsitys

Esiopetus on osa elinikäisen oppimisen polkua. Esiopetusikäisen lapsen ominaiset tavat toimia ovat leikkiminen, liikkuminen, tutkiminen sekä monimuotoinen ilmaisu. Liikkumisen on tutkittu olevan merkittävä edistävä tekijä oppimisessa. Aistien monipuolinen aktivointi on osa esiopetusikäisen lapsen oppimista. Myös monipuoliset ja muuntuvat oppimisympäristöt aktivoivat lapsen ajattelua ja oppimisprosessia.

Esiopetuksessa oppimisen lähtökohtana ovat kunkin lapsen aiemmat kokemukset ja osaaminen sekä kiinnostuksen kohteet. Toiminnalla on oltava yhteys lapsen arkeen ja kokemusmaailmaan. Oppiminen tapahtuu lapselle merkityksellisten asioiden parissa. Lapset omaksuvat tietoja ja taitoja vuorovaikutuksessa toisten lasten, aikuisten, eri yhteisöjen ja lähiympäristön kanssa. Lasta tuetaan luottamaan omiin mahdollisuuksiinsa ja kannustetaan iloitsemaan oppimisestaan.

Laaja-alainen osaaminen

Laaja-alainen osaaminen tarkoittaa tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostamaa kokonaisuutta. Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu läpi elämän. Laaja-alaisen osaamisen tarve korostuu ympäröivän maailman muuttuessa.

Esiopetuksessa laaja-alaisen osaamisen kehittäminen otetaan huomioon kaikessa toiminnassa. Esiopetus on kokonaisuus, jossa laaja-alaisen osaamisen kehittyminen antaa lapsille valmiuksia suuntautua elinikäisen oppimisen polulle ja luo pohjaa kestäväen elämäntavan omaksumiselle.

1. Ajattelu ja oppiminen: taidot oman oppimisen ohjaamiseen, luova ja kriittinen ajattelu, luottamus omaan osaamiseen, muistin ja mielikuvituksen kehittäminen, tutkiminen ja kokeilu, sinnikkyyt, oman edistymisen ja oppimisen havaitseminen, toisten kannustaminen
2. Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu: taito kuunnella, tunnistaa ja ymmärtää eri näkemyksiä, myönteiset ihmissuhteet, arvostava kohtaaminen, hyvät tavat, kulttuuriseen monimuotoisuuteen tutustuminen, kielitietoisuuden kehittyminen
3. Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot: itsestä huolehtiminen, terveys, turvallisuus ja arjen teknologiataidot, yksilön hyvinvointi ja kestävä elämäntapa, liikkuminen, myönteinen suhde tulevaisuuteen
4. Monilukutaito: laaja tekstikäsitely, erilaiset lukutaidot ja tiedon tuottamisen tavat, ilmaisun ja vuorovaikutuksen opettelu
5. Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen: vuorovaikutustaitojen tukeminen, yhteiskunnallinen osallistuminen, opiskelutaidot, luova ajattelu ja yhteistoiminnan taidot
6. Osallistuminen ja vaikuttaminen: perusta demokraattiselle ja kestäväälle tulevaisuudelle, osallistuminen yhteisön toimintaan, lasten oikeudet, esiopetuksen toiminnan suunnittelu, toteuttaminen ja arviointi, säännöt, toisten auttaminen

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa ovat samat kuusi laaja-alaisen osaamisen aluetta, lisäksi seitsemäntenä ovat työelämätaidot ja yrittäjäyys. Hyvinkäällä on laadittu yrittäjäyyskasvatusohjelma vuonna 2016, jossa myös varhaiskasvatus ja esiopetus ovat mukana.

LUKU 3 KASVUA JA OPPIMISTA TUKEVA TOIMINTAKULTTUURI

3.1 Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet

(Esiopetussuunnitelman perusteet s. 22)

3.2 Oppimisympäristöt esiopetuksessa

(Esiopetussuunnitelman perusteet s. 23)

3.3. Yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa

(Esiopetussuunnitelman perusteet s. 24)

3.4 Hyvinkäällä

Esiopetusta antavat yksiköt täsmentävät toimintakulttuuriinsa ja oppimisympäristöjen kehittämiseen liittyviä tavoitteita sekä yhteistyöhön liittyviä käytäntöjä lukuvuosisuunnitelmissaan.

Kasvua ja oppimista tukeva toimintakulttuuri

Kaikille yhteinen esiopetus

- esiopetus on oppiva yhteisö, jossa lapset ja aikuiset oppivat yhdessä ja toisiltaan
- noudatetaan samaa esiopetuksen opetussuunnitelmaa ja muita yhteisiä asiakirjoja
- painotukset ovat mahdollisia, esim. liikunta-, luonto-, kieli- tai ilmaisupainotteinen esiopetus
- kaikilla esiopetuksen oppilailla on mahdollisuus esi- ja alkuopetuksen yhteistyöhön

Oppimisen ja oivalluksen ilo

- lapsi on utelias ja aktiivinen oppija
- lapsi oppii itseään ilmaisten, liikkuen, leikkien, tutkien ja harjoitellen
- lapset ja kasvattajat kokevat yhdessä oppimisen iloa
- opetus on tietoista, tavoitteellista ja arvioitua toimintaa, joka lähtee lapsen yksilöllisistä vahvuuksista ja tarpeista
- huomioidaan, että lapsen aikaisemmat kokemukset vaikuttavat oppimisprosessiin

Lapsi osallisena ja oman elämänsä toimijana

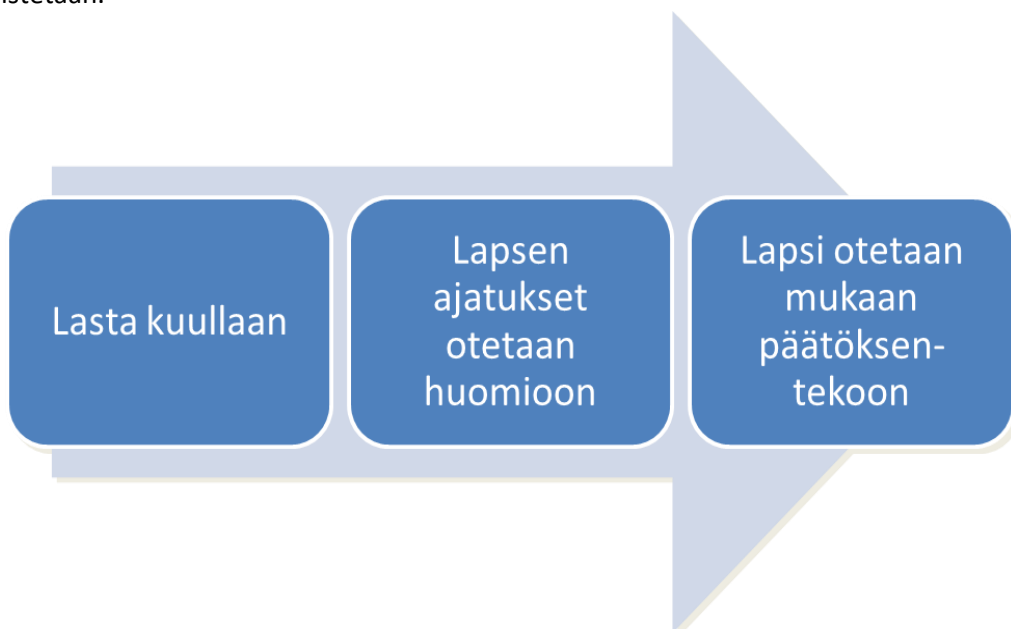
- lapsi oppii aistien, ihmetellen, kokeillen, tutkien sekä mallin ja arjessa oppimisen avulla
- lasten kuulluksi tulemistä ja osallisuutta tuetaan
- aikuisen tehtävä on mahdollistaa lapsen osallisuus yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon periaatteiden mukaisesti; kasvatuksen tulee olla sukupuolisensitiivistä

Hyvinvointi ja turvallinen arki

- lapsen fyysiset ja psyykkiset tarpeet täytetään
- lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista edistetään
- toiminnassa korostuu yhteisöllisyys
- luontoon suhtaudutaan vastuullisesti

Lapsen osallisuus

Lapsen osallisuus perustuu YK:n Lasten oikeuksien sopimukseen, jonka mukaan lapsella on oikeus ilmaista mielipiteensä kaikissa häntä koskevissa asioissa ja ne on otettava huomioon lapsen iän ja kehitystason mukaisesti. Lasten osallisuutta oman yhteisön asiantuntijana ja vertaissovittelua ristiriitojen ratkaisuna edistetään.

Lapsen osallisuuden asteittainen lisääntyminen (kuvio): kasvua ja oppimista tukeva toimintakulttuuri tukee lapsen osallisuutta ja kuulluksi tulemistä kaikessa toiminnassa. Tavoitteena on lapsen mukaanotto päätöksentekoon häntä koskevissa asioissa ikätason mukaisesti aina kun mahdollista.

Hyvinkäällä esiopetuksessa laaditaan tasa-arvolain mukainen toiminnallinen tasa-arvosuunnitelma jokaiseen esiopetusta antavaan yksikköön.

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa mainitut toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet tarkoittavat Hyvinkäällä

1. toiminta tukee esiopetuksen tavoitteita
2. aikuisten on tiedostettava, että heidän tapansa toimia ja olla vuorovaikutuksessa välittyy lapselle
3. toimintatapojen, pedagogiikan ja johtamisen periaatteet on kirjattu varhaiskasvatussyksikön toimintasuunnitelmaan
4. lasten, huoltajien ja henkilöstön osallisuus turvataan yhteisillä paikallisilla periaatteilla
5. erilaiset työtavat, oppimisympäristöjen muokkaaminen sekä ammattitaidon ylläpitäminen ja kehittäminen mahdollistavat periaatteiden toteutumisen
6. toiminnan toteutumista arvioidaan säännöllisesti ja suunnitellusti: arvioinnissa mukana ovat lapsi, huoltajat ja tarvittaessa monialaiset yhteistyökumppanit

Oppimisympäristöt

Oppimisympäristöillä tarkoitetaan tiloja, paikkoja, yhteisöjä, käytänteitä, välineitä ja tarvikkeita, jotka tukevat lapsen kasvua ja oppimista. Ne ovat osaltaan muodostamassa toimintaa ja ihmisten välistä vuorovaikutusta. Aikuisten tehtävä on tukea ja vahvistaa lapsen sosiaalisia vuorovaikutustaitoja.

Oppimisympäristöt kannustavat kokonaisvaltaisesti aktiiviseen, yhteisölliseen ja itsenäiseen oppimiseen. Esiopetuksen aikuisten lapselle antama positiivinen aika ja hyvinvointia tukevat toimintatavat edistävät hänen kehitystään ja oppimistaan. Lapsen tarpeet ja kiinnostuksen kohteet sekä käytettävissä olevat resurssit luovat pohjan monipuolisen oppimisympäristön rakentamiselle. Oppimisympäristöt ovat muuntautuvia ja niitä rakennetaan yhdessä lasten kanssa. Hyvinkääläisyys näkyy oppimisympäristöissä siten, että lasten kanssa tutustutaan paikallisiin mahdollisuuksiin. Hyvinkään kulttuuri- ja liikuntapalvelujen tarjoamat palvelu- ja harrastuspaikat sekä Hyvinkään lähimetsät, kaupunkiluonto ja rakennettu ympäristö ovat luonteva osa esiopetuksen oppimisympäristöä. Lasten kiinnostusta oman asuinalueen paikallistuntemukseen ja –historiaan viritetään.

Psyykinen oppimisympäristö tarkoittaa esiopetuksessa vallitsevaa ilmapiiriä sekä jokaisen omaa henkistä hyvinvointia. Lapsen myönteinen itsetunnon kehitys sekä oppimisedellytykset mahdollistuvat myönteisessä, suvaitsevaisessa, kiireettömässä ja lämminhenkisessä ilmapiirissä. Lapsi kokee olevansa hyväksytty ja osallinen. Hänen käsityksensä itsestään oppijana vahvistuu.

Sosiaalinen oppimisympäristö tarkoittaa lapsen, hänen huoltajiensa ja esiopetuksen aikuisten välisiä vuorovaikutussuhteita sekä lasten vertaisryhmää. Hyvät vuorovaikutustaidot ovat pohja ryhmässä toimimisen taidolle, omien mielipiteiden ja tunteiden ilmaisemiselle, keskinäisten riitojen ratkaisemiselle ja toisten kuuntelemiselle. Lapsi oppii vuorovaikutuksellisessa oppimisympäristössä vähitellen kehittyviä osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja.

Fyysinen oppimisympäristö koostuu paikallisista kulttuuri-, liikunta- ja retkikohteista sekä muista rakennetuista tiloista. Luonto ja muu lähiympäristö, erilaiset materiaalit ja välineet ovat monipuolisessa käytössä. Fyysinen ympäristö myös tukee käytänteitä ja välineitä (esim. tv), jotka houkuttelevat ja motivoivat lasta leikkimään, toimimaan, liikkumaan ja tutkimaan. Ympäristö antaa mahdollisuuden rauhoittumiselle. Fyysisen ympäristön rakentamisessa huomioidaan sekä fyysinen että psyykinen turvallisuus.

Yhteistyö

Esiopetuksen henkilökunta toimii yhteistyössä muun varhaiskasvatuksen, alkuopetuksen, monialaisen verkoston ja muiden kumppanien kanssa lasten hyväksi. Monialainen yhteistyö toteutetaan Hyvinkään yhteisten periaatteiden mukaisesti.

Esiopetusryhmät toimivat yhteistyössä esim. kulttuuri- ja liikuntapalvelujen, kirjaston, Lasten ja nuorten taidekeskuksen, Lasten ja nuorten kuvataidekoulun, Käsiyökoulu Helmin, Hyvinkään Musiikkiopiston, Hyvinkään seurakunnan ja paikallisten seurojen kanssa. Esiopetus osallistuu perusopetuksen ohella kulttuuritoimen yhteistyönä toteutettuun Kulttuuripolkuun.

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö on tiivistä ja heidän osallisuuttaan vahvistetaan.

Yhteistyö lapsen siirtyessä esiopetuksesta alkuopetukseen toteutetaan paikallisen ohjeistuksen mukaisesti.

LUKU 4 ESIOPETUKSEN TOTEUTTAMISEN PERIAATTEET

4.1 Monipuoliset työtavat

(Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet s. 28)

4.2 Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena

(Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet s. 29)

4.3 Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet

(Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet s. 30)

4.4 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä

(Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet s. 39)

4.5 Hyvinkäällä

Monipuoliset työtavat

Esiopetuksessa työskenteleviltä edellytetään herkkyyttä tunnistaa eri tilanteissa pedagogisia mahdollisuuksia ja taitoa havaita lasten aloitteita ja tunnetiloja. Aikuisten toimintaa ja suunnitelmia muokataan näiden pohjalta.

Esiopetuksessa työtapoina käytetään leikkiä sekä kokemuksellisia ja toiminnallisia työtapoja. Leikki antaa lapselle mahdollisuuden harjaannuttaa niitä asioita ja taitoja, joita hän on juuri oppimaisillaan. Lapsella on halu kokeilla ja opetella, joten lasten kiinnostuksen kohteet ovat lähtökohtana niin toimintaa kuin työtapoja suunniteltaessa. Vertaisryhmässä toimiminen ja vertaisoppiminen korostuvat esiopetuksessa. Erilaisia menetelmiä käytetään monipuolisesti samalla kun oppimisympäristöjä rakennetaan yhdessä lasten kanssa.

Arviointi

Lastentarhanopettaja vastaa esiopetuksen arvioinnin toteutumisesta ja käyttää hyväkseen dokumentointeja toiminnan onnistumisesta ja lasten oppimisprosessin arvioinnissa. Lapsen yksilöllistä kehittymistä ja oppimista seurataan eri tavoin koko esiopetuksen ajan henkilöstön, huoltajien ja lapsen yhteistyönä. Yhteiset havainnot ja kokemukset hyödynnetään toiminnan suunnittelussa, oppimisympäristöjä rakennettaessa sekä lapsen mahdollista tukea suunniteltaessa. Esiopetuksessa tulee löytää menetelmiä ja tapoja, joilla lapsi rohkaistuu kuvaamaan, mistä hän esiopetuksessa pitää, missä hän

on onnistunut ja mitä hän haluaa oppia lisää. Lapsen itsearviointi kehittyy, kun hän saa positiivista ja rakentavaa palautetta kaikilta esiopetusryhmän työntekijöiltä sekä vertaisryhmältä. Henkilöstö ohjaa lapsiryhmää toimimaan riittävän monimuotoisesti erilaisissa kokoonpanoissa, joissa lasten itse- ja vertaisarviointi kehittyvät.

Hyvinkäällä esiopetuksessa käytetään yhteistä havainnointimenetelmää (Lasten taitojen havainnointi) dokumentoinnin ja suunnittelun välineenä. Esiopetuksessa tehdyt havainnot siirtyvät yhteisesti linjatulla tavalla esiopetuksesta alkuopetukseen. Lisäksi monipuolinen lapsen kokemusten ja oppimisen dokumentointi ovat osa toiminnan arviointia. Kootut dokumentit ovat kaikkien esiopetusryhmässä työskentelevien aikuisten käytössä. Henkilökunta arvioi omaa toimintaansa, kuten vuorovaikutusta lasten kanssa, ryhmässä vallitsevaa ilmapiiriä, omaa ohjaustapaansa sekä oppimisympäristön toimivuutta.

Esiopetuksen henkilökunnalla on työvälineenä Ryhmän varhaiskasvatussuunnitelma (ryhmävasu), jossa sovitaan ryhmän ja kasvattajatiimin toimintaperiaatteista sekä suunnitellaan ja arvioidaan toimintaa. Esiopetustiimien palaverirakenteet luodaan arvioinnin mahdollistaviksi. Henkilöstön itsearvioinnin rinnalla huoltajilta ja lapsilta saatuun palautteeseen suhtaudutaan vakavasti. Palautteet käytetään hyväksi vuorovaikutuksen, toiminnan ja työtapojen kehittämiseksi. Tarvittaessa arviointia käydään yhdessä läpi asiakkaiden kanssa. Lasten ja vanhempien osallisuus huomioidaan eri tilanteissa aktiivisesti. Esiopetuksen henkilökunta toimii arvioivan työotteen periaatteella.

Lapsen esiopetussuunnitelma on kokoava asiakirja tavoitteiden ja arvioinnin osalta. Tarvittaessa käytössä ovat kolmiportaisen tuen asiakirjat. Ryhmävasu ohjaa henkilöstön arvioinnin toteutumista.

Esiopetuksen ulkoista arviointia suoritetaan mm. huoltajille tehtävillä kyselyillä.

Hyvinkäällä lapsi saa esiopetuksen päättyessä yhdenmukaisen osallistumistodistuksen, joka sisältää yleiskuvauksen toteutuneesta esiopetuksesta.

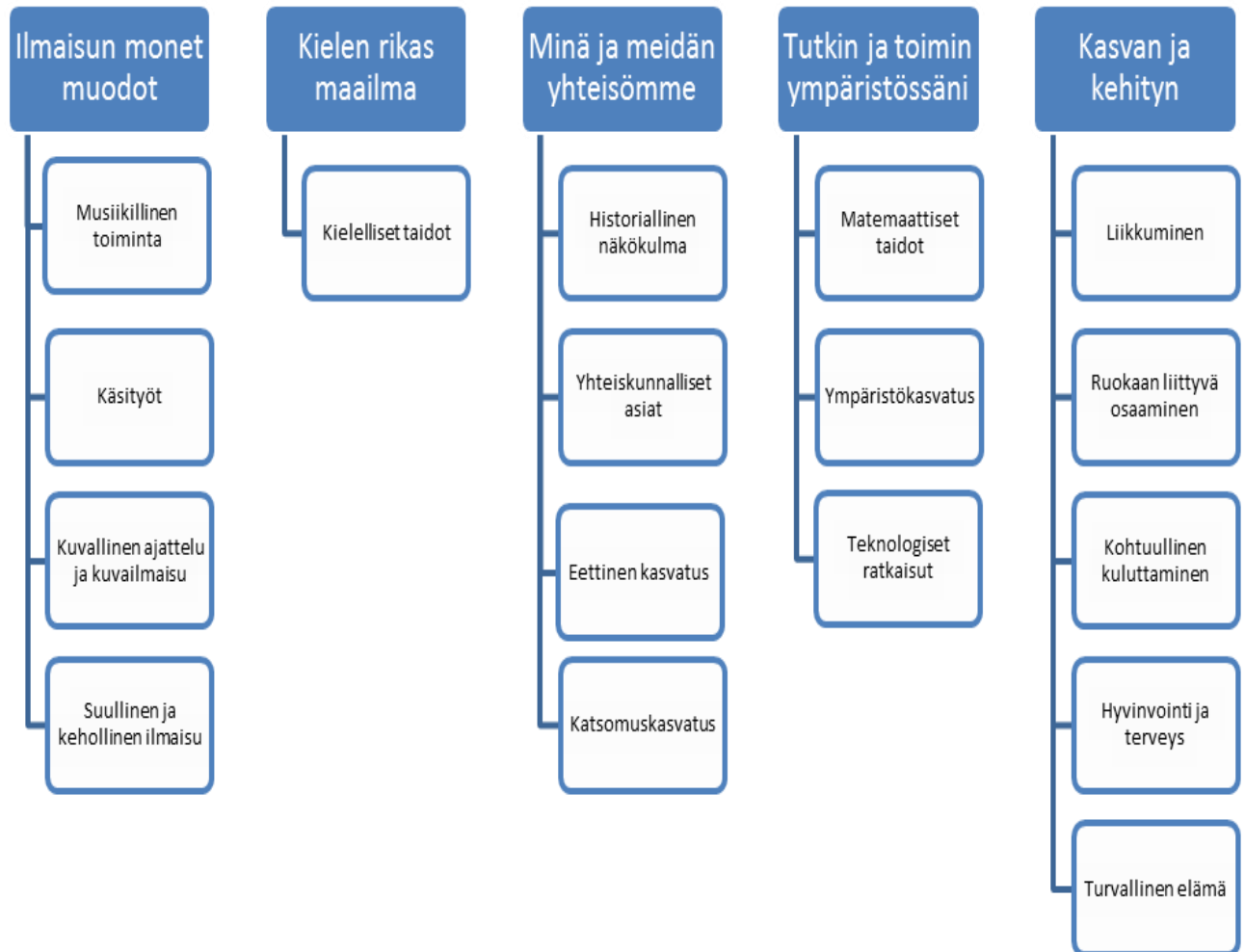
Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet

Esiopetus on suunnitelmallista ja tavoitteellista lapsen kokonaisvaltaisen kasvun tukemista. Henkilöstö suuntaa huomionsa lasten innostukseen ja oppimisen iloon sekä monipuolisiin oppimisympäristöihin. Lapsen osallistumista esiopetukseen tuetaan aktiivisesti huoltajien kanssa. Yhteistyössä huoltajien kanssa edistetään lapsen kehitys- ja oppimisedellytyksiä, sekä vahvistetaan lapsen sosiaalisia taitoja ja tervettä itsetuntoa leikin ja myönteisten oppimiskokemusten avulla.

Esiopetuksen lähtökohtana ovat lapsen mielenkiinnon kohteet ja lapselle ominaiset tavat toimia. Aikuiset havainnoivat lasten toimintaa saadakseen tietoa kiinnostuksen kohteista. Esiopetuksessa lapsen oppiminen on kokonaisvaltaista oppimista, jossa edellä mainittuihin yhdistyvät eri laajuiset ja eri tavoin toteutetut oppimiskokonaisuudet.

Oppimisen alueet

Oppimisen alueet kuvaavat pedagogisen toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa huomioitavia keskeisiä aihepiirejä. Niiden tavoitteita voidaan yhdistää lapsiryhmän kiinnostuksen kohteita ja tarpeita vastaavasti. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa oppimisen alueet on ryhmitelty viideksi kokonaisuudeksi:

Yhteistyö alkuopetuksen kanssa

Hyvinkäällä esiopetuksen oppimisen alueista ja alkuopetuksen oppiaineista on yhdessä muodostettu molempien tavoitteet ja sisällöt sisältävät taulukot. Näiden avulla esi- ja alkuopetuksen tietoisuus toistensa tavoitteista sekä toiminnallisen yhteistyön suunnittelu helpottuu ja monipuolistuu. Suunnitelma yhteistyön toteuttamisesta kirjataan molempien lukuvuosisuunnitelmaan.

Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä

Lasten vaihtelevat kieli- ja kulttuuritaustat otetaan esiopetuksessa huomioon. Kasvatuksen ja opetuksen suunnittelussa ja toteutuksessa otetaan huomioon kulttuurien erilaiset tavat. Vanhempien kanssa mietitään joustavia ratkaisuja ja menetelmiä. Ryhmässä läsnä olevat kulttuurit tehdään näkyviksi arjessa. Kaikkien lasten kanssa noudatetaan samoja esiopetuksen yleisiä kasvatust- ja oppimistavoitteita.

Vuorovaikutuksen merkitys on keskeinen. Tavoitteena on myös vahvistaa huoltajuutta ja tukea lasta kahteen kulttuuriin kasvamisessa.

Yhteistyön ja vanhempien osallisuuden mahdollistamiseksi tarvittaessa käytetään tulkkia.

Hyvinkäällä on käytössä Moniku-opas, josta löytyvät tarkemmat käytännöt, tarvittavat lomakkeet ja muu tieto monikulttuurisuuteen liittyvistä asioista varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa.

Suomi toisena kielenä -opetus

Suomi toisena kielenä –opetus (S2) tapahtuu arjen tilanteissa. Lasta rohkaistaan vuorovaikutukseen toisten lasten kanssa ja kannustetaan kertomaan ajatuksistaan ja tunteistaan. Lasta autetaan rakentamaan itsestään myönteistä käsitystä viestijänä ja kielenoppijana. Kannustavassa ja myönteisessä ilmapiirissä lapsi innostuu kokeilemaan kieltä aktiivisesti. Kieltä opitaan spiraalimaisesti, jo opittua kerrataan, syvennetään ja laajennetaan huomioiden lapsen kokonaiskehitys. Tavoitteena on toiminnallinen kaksikielisyys.

Kielen eri osa-alueita ovat kuuntelu ja ymmärtäminen, puheen tuottaminen, vuorovaikutustaidot, lukemis- ja kirjoittamisvalmiudet. Näihin liittyvät olennaisesti sanavarasto ja käsitteet, kielen rakenteet ja kielellinen tietoisuus. Lapsen kielitaito voi eri osa-alueilla olla hyvin epätasainen ja aluksi oppiminen voi edetä hitaasti. Lapsen äidinkiellä on merkitystä suomen kielen kehittymiseen. Vanhempien kanssa hyvä sopia käytännöt kuinka äidinkieltä tuetaan. Varhaiskasvatuksessa ei ole varsinaista äidinkielen opetusta.

Arkitilanteiden hyödyntäminen suomen kielen opetuksessa tarjoaa lapselle mahdollisuuden osallistua erilaisiin kommunikaatio- ja kielenkäyttötilanteisiin. Aikuisen tulee sanoittaa, kuvailla ja selittää asioita, esineitä, tekemistä ja tunnetiloja. Sanoja opetellaan ja toistetaan esimerkiksi pukemisessa, ruokailussa, leikeissä ja opetustuokioissa. Opeteltavan asian harjoitusta ja toistoa eri tilanteissa tarvitaan paljon. Aikuinen mukauttaa kieltään lapsen suomen kielen tasolle sopivaksi. S2 opetuksen toteutuminen ja arviointi ovat varhaiskasvatuksen henkilöstön perustehtävää. Asenne on tärkeä, samoin eri kulttuurien tuntemus.

Kaksikielinen esiopetus

Esiopetuksen opetuskielellä ja muulla kielellä annettava esiopetus muodostavat kokonaisuuden. Yleistavoitteiden lisäksi tällaisessa esiopetuksessa pyritään erityistavoitteisiin. Suppeimmillaan tavoitteena on herättää lapsen mielenkiinto kieltä kohtaan. Laajimmillaan pyritään luomaan lapselle valmiuksia toimimaan kaksikielisessä ympäristössä ja oppia opetuskielen lisäksi myös muulla kielellä. Tavoitteena voi tällöin olla, että lapsi pystyy perusopetukseen siirryttyään opiskelemaan sekä esiopetuksen opiskelukielellä että kyseisellä muulla kielellä. Jos ryhmässä on kielelliseltä taustaltaan erilaisia lapsia, heidän kielelliset tavoitteensakin ovat erilaisia. Niiden saavuttamista tuetaan tarvittaessa opetusta eriyttämällä.

Vieraskielisen esiopetuksen tavoite on tutustuttaa lapsi leikin ja arkipäivän tilanteissa elämisen avulla vieraaseen tai hänen toiseen kotikieleensä. Lisäksi tavoitteena on opettaa hänelle eheytyissä kokonaisuudessa laajempaa sanavarastoa ja rohkaista häntä käyttämään kieltä aktiivisesti. Lasta tuetaan hänen omista lähtökohdistaan ja valmiuksistaan käsin. Opetuksessa on huomioitava lapsen/perheen mahdollinen monikielinen tausta. Vieraskielisen esiopetuksen tavoitteena on pyrkiä antamaan lapselle perusvalmiudet vieraskielisen alkuopetuksen aloittamista varten.

LUKU 5 LAPSEN KASVUN JA OPPIMISEN TUKI

5.1 Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet

(Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet s. 44)

5.2 Yhteistyö huoltajan kanssa tuen aikana

(Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet s. 45)

5.3 Yleinen tuki

(Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet s. 45)

5.4 Tehostettu tuki

(Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet s. 46)

5.5 Erityinen tuki

(Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet s. 48)

5.6 Perusopetuslaissa säädetyt tukimuodot

(Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet s. 53)

5.7 Hyvinkäällä

Kasvun ja oppimisen tuen järjestäminen

Lapsen kasvun ja oppimisen tuen järjestämisen lähtökohtana ovat kunkin lapsen ja lapsiryhmän vahvuudet sekä oppimis- ja kehitystarpeet, jotka kuvataan lapsen esiopetussuunnitelmassa ja lapsiryhmän varhaiskasvatussuunnitelmassa (ryhmävasu). Yksilöllisen ja yhteisöllisen tuen perusta luodaan panostamalla arjen pedagogiikan laatuun, oppimisympäristön ja henkilöstön työn jatkuvaan arviointiin ja kehittämiseen henkilöstön koulutuksen ja vahvan pedagogisen johtamisen tuella.

Kiertävät erityislastentarhanopettajat (kelto), yhteisöllisen toiminnan puheterapeutti, suomi toisena kielenä -lastentarhanopettaja (S2-lto) ja varhaiskasvatuksen psykologi konsultoivat ja toimivat esiopetuksen henkilöstön kanssa monialaisessa yhteistyössä lapsen kasvun ja oppimisen tuen järjestämisessä, toteuttamisessa ja arvioinnissa. Mikäli on tarpeen tehdä yhteistyötä lapsen asiassa esiopetuksen ulkopuolisten tahojen kanssa, pyydetään lapsen huoltajilta aina kirjallinen suostumus. Kaikessa yhteistyössä noudatetaan Hyvinkään kaupungin monialaisen yhteistyön periaatteita.

Lapsen kasvua ja oppimista havainnoidaan, seurataan ja arvioidaan arjen toiminnassa yhteisesti sovitulla arviointivälineillä sekä tarvittaessa muilla täydentävillä arviointimenetelmillä. Yleiseen, tehostettuun ja erityiseen tukeen liittyvään henkilöstön konsultointiin sisältyy pedagogisen ja erityispedagogisen osaamisen varmistaminen. Tuen tarve ja tukitoimenpiteet kirjataan pedagogisiin asiakirjoihin monialaisessa yhteistyössä kelton konsultoitavana. Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen tukiresurssit suunnataan kasvun ja oppimisen tukea eniten tarvitseville lapsille. Kelto valmistelee esiopetuksen tukimuotojen ja tukiresurssien päätökset varhaiserityiskasvatuksen talousarvion puitteissa sovittujen linjausten mukaisesti.

Toiminta nivelvaiheissa ja tiedonsiirtoon liittyvät käytänteet

Mikäli lapsi on ennen esiopetusta varhaiskasvatuspalvelujen piirissä, tuen tarve arvioidaan monialaisesti esiopetusta edeltävän kevään aikana tai esiopetusvuoden syksyllä. Tällöin käytetään hyödyksi lapsen kasvun ja oppimisen tueksi aiemmin tehtyjä suunnitelmia ja lapsen tuntevan henkilöstön kokemusta lapsen yksilöllisistä tarpeista. Tarvittavat pedagogiset asiakirjat ja mahdolliset tukiresurssipäätökset valmistellaan.

Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen nivelvaiheessa siirretään tarvittava tieto lapsen tuen tarpeesta kelton konsultoimana tulevaan esiopetusryhmään siirtopalaverissa, jossa huoltajat ovat mukana. Huoltaja ja lapsi tutustuvat lapsen tulevaan esiopetusryhmään.

Kasvattajien tekemät havainnot esiopetuksen ensimmäisten kuukausien aikana lapsen valmiuksista ja taidoista varmistavat lapsen kasvun ja oppimisen jatkumon.

Lapsen siirtyessä esiopetuksesta perusopetukseen noudatetaan esi- ja alkuopetuksen nivelvaiheen tiedonsiirron ohjeistusta.

Huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön keskeiset toimintaperiaatteet

Huoltajille kerrotaan lapsen kasvun ja oppimisen tuen mahdollisuuksista ja keskeisistä periaatteista sekä lasta koskevien asioiden käsittelystä, salassapidosta, tietojen saannista ja tietojen luovuttamisesta. Kun kasvattajalla on noussut huoli lapsen tuen tarpeesta, asiasta keskustellaan huoltajien kanssa.

Lapsen kasvun ja oppimisen tukea suunniteltaessa huoltajia ja lasta kuullaan ja tuki järjestetään heidän kanssaan yhteistyössä. Perusopetuslain mukaan huoltajat tai lapsi eivät voi kieltäytyä esiopetuksessa kasvun ja oppimisen tuen vastaanottamisesta.

Yleinen tuki

Lapsen esiopetussuunnitelmassa on otettu huomioon lapsen vahvuudet ja tarpeet. Yleinen tuki on ensimmäinen keino vastata lapsen tuen tarpeisiin. Tukitoimenpiteiden suunnittelu ja toteuttaminen aloitetaan heti, kun tuen tarve on huomattu. Tuki ei edellytä tutkimuksia tai hallinnollisia päätöksiä. Yleisen tuen perustana on laadukas pedagogiikka, henkilöstön riittävä pedagoginen osaaminen, lapsen kehityksen tunteminen ja sensitiivinen vuorovaikutus aikuisten ja lasten välillä. Lapsen tarvitsema yksilöllinen tuki määritellään lapsen esiopetussuunnitelmassa ja tarvittaessa oppimissuunnitelmassa.

Tuen tarpeiden arviointi ja tarvittavan tuen antaminen kuuluvat kaikkiin kasvatus- ja opetustilanteisiin. Kasvattajat kiinnittävät huomiota tapaansa toimia lapsen kanssa ja arvioivat pedagogista toimintaansa ryhmän varhaiskasvatussuunnitelmassa. Yksilölliset ja yhteisölliset lapsen oppimisympäristöön liittyvät ratkaisut, erilaiset työtavat ja pedagogiset menetelmät suunnitellaan lapsen kehitystarpeiden mukaan. Joustavat arjen käytännöt ovat yleisen tuen perusta. Puhetta tukevien kommunikaatiokeinojen tulee olla aktiivisessa käytössä. Lasten taitojen keskimääräistä nopeampi tai hitaampi kehitys huomioidaan. Toiminnan suunnittelussa huomioidaan lapselle luontainen leikki, toiminnallisuus ja liikkuminen sekä ongelmanratkaisun kautta oppiminen ja moniaistillinen ympäristön tutkiminen.

Päiväkodin johtaja tukee esiopetusryhmän pedagogiikan laadun kehittämistä ja esiopetussuunnitelmien toteuttamista. Ryhmäavustaja voi työskennellä ryhmässä/ryhmissä, joissa on erityistä, tehostettua ja yleistä tukea tarvitsevia lapsia. Kelto, elto, S2 –lto ja yhteisöllinen puheterapeutti voivat tarvittaessa konsultoida henkilöstöä ja aktivoida monialaista yhteistyötä esimerkiksi neuvolan kanssa.

Tehostettu tuki

Tehostetun tuen aloittaminen, järjestäminen ja palaaminen takaisin yleiseen tukeen perustuvat aina pedagogiseen arviointiin ja monialaiseen yhteistyöhön. Arvion laadinnassa ovat tapauskohtaisesti mukana esiopetusryhmän henkilöstö, lto/elto, kelto sekä lapsen varhaiskuntoutuksessa mukana olevat varhaiskasvatuksen psykologi, S2-lto, yhteisöllinen puheterapeutti ja muut lasta tutkivat tai kuntouttavat asiantuntijatahot. Koulupsykologi ja/tai koulukuraattori konsultoivat tarvittaessa lapsen tuen tarpeen arvioinnissa ja tuen järjestämisessä. Esiopetuksen tehostetun tuen mahdollinen tarve on todettava ja

kirjattava, mutta tehostetusta tuesta ei tehdä hallinnollista päätöstä.

Tehostetun tuen tukiresurssien arvioinnista ja päätösten valmistelusta vastaa kelto. Pedagoginen arvio ja tukiresurssipäätökset tehdään esiopetusta edeltävänä keväänä tai esiopetuksen syyskaudella. Tehostetun tuen tukiresurssit ovat ryhmäkoon pienentäminen (tukikerroin) ja päiväkodin tai varhaiserityiskasvatuksen avustaja. Päiväkodin ryhmäavustajan sijoittamisesta päättää päiväkodin johtaja kelton konsultoimana.

Kun lapsi ei tarvitse enää tehostettua tukea, lto keskustelee yleiseen tukeen siirtämisen mahdollisuudesta huoltajan ja kelton kanssa. Pedagogiseen arvioon kirjataan mahdollinen tehostetun tuen lopettaminen.

Pedagoginen arvio

Lto/elto vastaa pedagogisen arvion laatimisesta. Kelto vastaa yhteisesti sovitusta tehostetun tuen tarpeen arvioinnin yhteisistä linjauksista Hyvinkään esiopetuksessa. Lapsen osallisuus ja kuuleminen huomioidaan. Huoltajien kanssa keskustellaan lapsen kehityksellisistä haasteista sekä tarvittavasta kasvun ja oppimisen tuesta. Päiväkodin johtaja vastaa, että pedagoginen arvio on tehty esiopetuksen tehostetun tuen lapsille.

Oppimissuunnitelma

Lto laatii yhdessä huoltajien ja kelton kanssa oppimissuunnitelman pedagogiseen arviointiin perustuen mahdollisimman pian lapsen siirryttyä tehostettuun tukeen. Laadintaan osallistuu myös lapsi kehitystasonsa mukaisesti. Päiväkodin johtaja vastaa oppimissuunnitelman toteutumisen edellyttämästä työnjaosta ja resursseista arjen toiminnassa.

Oppimissuunnitelmaan kirjataan lapsen vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet, kasvun ja oppimisen tavoitteet sekä lapsen tarvitsemat opetusjärjestelyt, tuki ja ohjaus. Oppimissuunnitelman arviointi ja muutokset kirjataan samaan lomakkeeseen.

Kelto tukee säännöllisesti henkilöstön erityispedagogista osaamista olemalla sovitusti mukana lapsen tuen suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa. Tehostetun tuen vaikutusten seurannasta ja arvioinnista vastaavat lto, kelto tai elto ja päiväkodin johtaja tarvittaessa monialaisessa yhteistyössä. Lto antaa palautetta lapselle ja huoltajalle säännöllisesti sekä kuuntelee ja ottaa huomioon heidän näkemyksensä.

Erityinen tuki

Erytystä tukea annetaan niille lapsille, joiden kasvun, kehityksen tai oppimisen tavoitteiden saavuttaminen ei toteudu riittävästi muuten. Ennen erityistä tukea koskevan hallinnollisen päätöksen tekemistä on kuultava lasta ja huoltajaa. Lasta havainnoidaan arjen ohjatuissa ja vapaissa toiminnoissa, hänen kanssaan keskustellaan ja kuunnellaan hänen ajatuksiaan ja tarpeitaan. Huoltajille selvitetään erityisen tuen menettely ja heidän kanssaan keskustellaan lapsen kasvun ja oppimisen tuen tarpeesta pyrkien yhteisymmärrykseen. Huoltajilta pyydetään kirjallinen suostumus lapsen tuen käsittelyyn esiopetuksen ulkopuolisten asiantuntijoiden kanssa.

Hyvinkään esiopetuksessa erityistä tukea saavat lapset ovat pääsääntöisesti tavallisissa esiopetusryhmissä, jolloin kasvun ja oppimisen tukiresursseina ovat tukikerroin tai ryhmä-/ henkilökohtainen avustaja. Pidennetyt oppivelvollisuuden piirissä olevat lapset ovat yleensä integroiduissa erityisryhmissä.

Pedagoginen selvitys ja erityisen tuen päätös

Lto on yhteydessä keltoon ja tarvittaessa koulupsykologiin ja muihin monialaisiin yhteistyötahoihin, jotka arvioivat tuen tarvetta ja konsultoivat pedagogisen selvityksen tekemisessä. Keltot ja eltot vastaavat siitä, että erityisen tuen toteuttamisessa on käytettävissä erityispedagogista osaamista.

Päiväkodin johtaja vastaa siitä, että pedagoginen selvitys on tehty kasvun ja oppimisen tuen tarpeen arvioimiseksi. Varhaiskasvatuksen koordinaattori tekee hallinnollisen erityisen tuen päätöksen kelton valmistelun pohjalta. Vanhempien kanssa pyritään yhteisymmärrykseen ja heiltä pyydetään kirjallinen suostumus. Erityisen tuen päätös tehdään pääsääntöisesti esiopetusta edeltävänä keväänä pedagogisen selvityksen perusteella.

Pedagoginen selvitys tehdään myös esiopetuksen tehostetussa tuessa olevasta lapsesta esi- ja perusopetuksen nivelvaiheessa, mikäli koulupsykologit arvioivat lapsen siirtyvän erityisen tuen piiriin perusopetuksen alkaessa.

Toimintatavat, kun erityinen tuki päätetään lopettaa tai tuki jatkuu tehostettuna tukena

Erityisen tuen päätöstä arvioidaan lapsen tuen tarpeen muuttuessa yhteistyössä huoltajien kanssa. Tuen tarpeen tarkistaminen esiopetuksen aikana tarkoittaa yleensä jonkin erityisen tuen päätöksessä määrätyn asian muuttamista. Tällaisia ovat esimerkiksi muutos avustajapalvelussa tai erityisissä apuvälineissä. Tarkistamista varten pedagoginen selvitys päivitetään. Kelto valmistelee erityisen tuen lopettamispäätöksen varhaiskasvatuksen koordinaattorille. Kun erityinen tuki lopetetaan, lapselle ryhdytään antamaan tehostettua tukea ja laaditaan oppimissuunnitelma.

HOJKSin laadintaan, arviointiin ja tarkistamiseen liittyvät käytänteet

Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma, HOJKS, on kirjallinen suunnitelma lapsen kasvun ja oppimisen tuen tavoitteista, sisällöistä, käytettävistä opetusjärjestelyistä, pedagogisista menetelmistä. HOJKS perustuu pedagogisessa selvityksessä monialaisessa yhteistyössä tuotettuun tietoon ja erityisen tuen päätöksen sisältöön. HOJKSissa ei kuvata oppilaan henkilökohtaisia ominaisuuksia. Mikäli lukuvuoden aikana tehdään uusia tavoitteita tai HOJKSiin tulee tehdä muita muutoksia, ne kirjataan samaan lomakkeeseen.

Lastentarhanopettaja ja kelto/ elto laativat HOJKSin yhdessä huoltajien kanssa mahdollisimman pian erityisen tuen päätöksen jälkeen. Lapsen osallisuus ja kuuleminen huomioidaan. Laadinnan yhteydessä sovitaan erityisen tuen vaikutusten seurannasta ja arvioinnista. Päiväkodin johtaja vastaa siitä, että esiopetuksen HOJKSit on tehty asianmukaisesti.

Monialainen yhteistyö voi toteutua lasta koskevien pedagogisten asiakirjojen laatimisen yhteydessä kirjallisilla lausunnoilla. Vanhemmat toimittavat lausunnot lasta tutkivilta tai kuntouttavilta asiantuntijatahoilta tai ne pyydetään suoraan esiopetukseen ja/ tai keltolle vanhempien suostumuksella. Lausunnot ja pedagogiset asiakirjat arkistoidaan varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen tiedonhallintasuunnitelman mukaisesti.

Pidennetty oppivelvollisuus

Päätös pidennetystä oppivelvollisuudesta (pov) tehdään pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkua viimeistään 5-vuotiaana. Tällöin oikeus oppivelvollisuutta edeltävään, maksuttomaan esiopetukseen voi toteutua sen vuoden syksystä, jolloin lapsi täyttää 5 vuotta eli vuotta ennen hänen oppivelvollisuutensa alkua.

Lapsen ohjautuminen riittävän varhain pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin edellyttää aina monialaista yhteistyötä. Yleensä lapsen erityisen tuen tarve on huomioitu jo varhaiskasvatuspalvelujen piirissä ja hänelle on tehty erityisen tuen päätös esiopetusta edeltävänä keväänä. Lapsen huoltajalle tulee antaa tietoa pidennetyn oppivelvollisuuden eri vaihtoehtoista ja valinnan vaikutuksista. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan lapsen esiopetus kestää yhden tai kaksi vuotta. Lapsen ollessa 5-vuotias

huoltaja valitsee, osallistuuko lapsi ns. varhennettuun esiopetukseen. 6-vuotiaana esiopetus on osa oppivelvollisuuden suorittamista.

Huoltaja hakee pidennettyä oppivelvollisuutta erillisellä lomakkeella liittäen mukaan psykologisen tai lääketieteellisen lausunnon. Hakemus osoitetaan perusopetuksen johtajalle, joka tekee pov-päätöksen pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkamista.

Pidennetyn oppivelvollisuuden päätöksen saaneiden lasten esiopetus varhaiskasvatuspalveluissa järjestetään pääsääntöisesti integroiduissa erityisryhmissä, jossa työskentelee erityislastentarhanopettaja. Kasvun ja oppimisen tukiresurssit integroidussa erityisryhmässä ovat tukikerroin tai ryhmä-/ henkilökohtainen avustaja. Opetuksen järjestäjä päättää miten opetus erityisen tuen oppilaalle järjestetään.

Tarvittava kasvun ja opetuksen tukiresurssi arvioidaan pedagogisessa selvityksessä. Jos pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oleva lapsi integroidaan esiopetusryhmään, voi ryhmässä olla enintään 20 lasta. Samanaikaisopetuksessa tilanteessa, jossa luokassa on kaksi lastentarhanopettajaa, lasketaan oppilaat kahden opettajan oppilaiksi, näin ollen tällaisen ryhmän yhteiskoko voi olla säädettyä suurempi.

Lapsen siirtyessä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen varmistetaan nivelvaiheen monialainen yhteistyö ja huoltajien sekä lapsen osallisuus. Kiertävä erityislastentarhanopettaja konsultoi ja ohjaa nivelvaiheen prosessia. Lapsen koulupolkua suunnitellaan hänen tuen tarpeensa perusteella yhdessä huoltajien kanssa.

Perusopetuslaissa säädetyt tukimuodot

Palveluiden ja apuvälineiden tarve ja määrä arvioidaan monialaisesti pedagogiseen arvioon tai pedagogiseen selvitykseen perustuen ja tehdään tarvittavat päätökset sivistystoimen toimintasäännön mukaisesti. Palveluiden ja apuvälineiden käyttö kuvataan oppimissuunnitelmassa tai HOJKsissa. Kiertävä erityislastentarhanopettaja ja muut erityistyöntekijät ohjaavat apuvälineiden käyttöä. Lasta havainnoidaan ja hänen kanssaan vuorovaikutuksessa seurataan, miten hänelle suunnattu tuki auttaa arjen toiminnoissa, vuorovaikutuksessa ja oppimisessa. Huoltaja on aina tietoinen lapsensa tukimuodoista ja niiden vaikutuksesta lapsen kasvun ja oppimisen tukemiseen.

Osa-aikainen erityisopetus

Osa-aikaista erityisopetusta toteutetaan osana esiopetusta samanaikaisopetuksena, pienryhmässä tai yksilöopetuksena. Erityispedagogista osaamista varmistetaan koulutuksen, ohjauksen ja konsultaation avulla. Kiertävä erityislastentarhanopettaja, yhteisöllinen puheterapeutti ja S2-lto konsultoivat ja osallistuvat osaltaan osa-aikaisen erityisopetuksen toteuttamiseen lapsen kasvun ja oppimisen tuen tarpeiden mukaisesti. Osa-aikaisen erityisopetuksen antamisesta sopivat lastentarhanopettaja/ erityislastentarhanopettaja sekä päiväkodin johtaja konsultoiden kiertävää erityislastentarhanopettajaa yhteistyössä lapsen ja huoltajien kanssa. Osa-aikaisen erityisopetuksen toteuttamiseksi tarvittaessa määritellään lapselle ns. tukikerroin eli esiopetusryhmää pienennetään tai lapsen kasvun ja oppimisen tueksi osoitetaan henkilökohtaisen tai ryhmäavustajan tukiresurssi. Lapsi, jolle on tehty päätökset erityisestä tuesta ja erityisopetukseen ottamisesta, on oikeutettu varsinaiseen erityisopetukseen.

Avustaja

Varhaiskasvatuksen koordinaattori päättää varhaiserityiskasvatuksen henkilökohtaisten ja ryhmäavustajien sijoittumisesta päiväkoteihin kiertävien erityislastentarhanopettajien esityksestä. Mahdollisen päiväkodin oman avustajaresurssin käytöstä päättää päiväkodin johtaja yhteistyössä kiertävien erityislastentarhanopettajien kanssa. Avustajien tehtävät määritellään syyskauden alkaessa ja aina muulloin

tarvittaessa. Tavoitteena on lapsen/ lasten avustaminen ja tukeminen päivittäisissä tilanteissa kasvuun ja oppimiseen liittyen opettajan ja muiden ammattihenkilöiden ohjeiden mukaisesti siten, että lapsen itsenäisyys ja omatoimisuus kasvun myötä korostuvat. Lastentarhanopettajan tehtävänä on suunnitella, opettaa, antaa tukea sekä arvioida tukiprosessia.

Tulkittamisen järjestäminen

Tulkittamispalveluja, joilla tarkoitetaan esimerkiksi viittomakieltä tai muita puhetta tukevia tai korvaavia kommunikaatiomenetelmiä järjestetään tukemaan lasten vuorovaikutusta lasten yksilöllisten tarpeiden mukaan. Lapsi voi tarvita eriaistaisen kuulovamman tai kielellisen erityisvaikeuden takia lapsi puhetta tukevia ja korvaavia kommunikaatiokeinoja.

Erityiset apuvälineet

Erityisiä apuvälineitä käytetään näkemiseen, kuulemiseen, liikkumiseen tai muuhun fyysiseen tarpeeseen tai oppimisen erityistarpeisiin. Niitä ovat mm. erilaiset tietotekniset sovellutukset, äänikirjat matematiikan havainnollistamisen välineet tai keskittymistä tukevat apuvälineet. Apuvälineiden hankinnasta tai lainaamisesta käyttöön esiopetusaikana sovitaan hoitavan/ kuntouttavan tahon kanssa.

Oppimis- ja ohjauskeskusten lapsille tarjoamat palvelut sekä henkilöstölle suunnattu koulutus ja konsultaatio

Eri vammaisryhmien yhdistykset ja liitot tarjoavat asiantuntijapalveluja ja koulutusta sekä henkilökohtaista ohjausta esiopetuksen henkilöstölle omalta asiantuntija-alueeltaan.

LUKU 6 OPPILASHUOLTO

6.1 Monialainen oppilashuollon yhteistyö

(Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet s.58)

6.2 Yhteisöllinen oppilashuolto

(Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet s.60)

6.3 Yksilökohtainen oppilashuolto

(Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet s.61)

6.4 Oppilashuoltosuunnitelmat

(Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet s.63)

6.5 Hyvinkäällä paikallisesti päätettävät asiat ja yksikkökohtaisen oppilashuoltosuunnitelman laadinta

HYVINKÄÄN OPISKELUHUOLLON OHJAUSRYHMÄ

- Ohjaa, kehittää ja arvioi Hyvinkään opiskeluhoitoa
- Laatii opiskeluhoitoon osuuden lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan

KOULUKOHTAINEN OPPILASHUOLTORYHMÄ

- Rehtorin johtama yhteisöllisen hyvinvoinnin ryhmä, jossa on opetus- ja opiskeluhoitohenkilöstöä
- Ohjaa, kehittää ja arvioi koulun oppilashuoltoa
- Laatii koulun opiskeluhoitosuunnitelmaan
- Koulun tiloissa oleva esiopetusryhmä kuuluu tähän
-

tai ALUEELLINEN OPPILASHUOLTORYHMÄ

- Päiväkodin johtajan johtama yhteisöllisen hyvinvoinnin ryhmä, jossa esiopetuksen ja oppilashuollon henkilöstöä sekä neuvolan terveydenhoitaja
- Ohjaa, kehittää ja arvioi ryhmään kuuluvien esiopetusryhmien oppilashuoltoa
- Laatii alueen oppilashuoltosuunnitelman
- Muodostuu alueen esiopetusryhmistä (muut kuin koulun tiloissa olevat)

MONIALAINEN ASIAANTUNTIJARYHMÄ

- Kootaan lapsen ja huoltajan kanssa niistä henkilöistä, jotka tarpeellisia oppilashuollollisen asian hoitamiseksi
- Suunnittelee ja toteuttaa oikea-aikaista tukea oppilaalle

KOULUKURAATTORIN, -PSYKOLOGIN, TAI TERVEYDENHOITAJAN ASIAKKAUS

- Suunnittelee ja toteuttaa oikea-aikaista tukea lapselle
- Kirjaukset asiakasrekisteriin

Hyvinkäällä oppilashuollon ja turvallisuuden edistämisen kokonaisuus muodostuu seuraavista osioista:

- 1) Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma sisältää kaupunkitasoisesti opiskeluhoitoon tavoitteet, arvion palveluista, toimet opiskelijoiden varhaiseen tukeen ja opiskeluhoitoon laadunarvioinnin.
- 2) Hyvinkään kaupungin esiopetuksen opetussuunnitelma sisältää kaikkia esiopetusta antavia yksiköitä koskevat linjaukset
- 3) Alueellinen oppilashuoltosuunnitelma muodostuu kaikille ryhmään kuuluville yksiköille yhteisestä osuudesta sekä aluekohtaisista tarkennuksista. Suunnitelman avulla toteutetaan, arvioidaan ja kehitetään alueellista yhteisöllistä oppilashuoltoa
- 4) Varhaiskasvatuksen turvallisuusohjeet

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma hyväksytään kaupunginvaltuustossa neljän vuoden välein.

Hyvinkään kaikkia esiopetusta antavia yksiköitä ja kouluja koskevia asioita täsmennetään vuosittain päivitettävässä oppilashuollon käsikirjassa.

Hyvinkäällä oppilashuollon palvelut (koulupsykologi-, koulukuraattori- ja kouluterveydenhuollon palvelut) resursoidaan ja kohdennetaan kaupunkitasoisesti. Koulun/alueen oppilashuoltoryhmä suunnittelee koulun/alueen saaman resurssin käyttöä ja arvioi sen kohdentumisen tarkoituksenmukaisuutta.

Esi- ja perusopetuksen oppilashuollossa työskentelee 6 psykologia ja 6 kuraattoria. Työntekijät on sijoitettu kouluille siten, että oppilasmäärät ovat jakautuneet tasaisesti ja siirtyminen 1.luokalle ja 7.luokalle aiheuttavat mahdollisimman vähän työtekijävaihdoksia oppilaille.

Kouluterveydenhuollossa työskentelee 10 terveydenhoitajaa. Jokaisella terveydenhoitajalla on vähintään kaksi koulua. Oppilasmäärät vaihtelevat kouluilla, mutta ovat suositusten mukaiset. Lääkäreille on resursoitu 3-5 tuntia viikossa työaika kouluilla riippuen oppilasmäärästä.

Oppilashuollon henkilöstön määrä on tämän hetken arvion mukaan riittävä.

Koulun tiloissa toimiva esiopetusryhmä kuuluu koulun yhteisölliseen oppilashuoltoryhmään. Rehtori johtaa koulunsa oppilashuoltoa ja oppilashuoltoryhmää. Koulun oppilashuoltoryhmänä toimii koulun johtoryhmä täydennettynä oppilashuoltohenkilöstöllä. Oppilashuoltoryhmään tulee kutsua mukaan opiskelijoiden, huoltajien, koulun henkilökunnan ja yhteistyötahojen edustajia asian ja toiminnan kannalta järkevällä tavalla.

Päiväkodin tiloissa toimivat esiopetusryhmät muodostavat alueellisen yhteisöllisen oppilashuoltoryhmän. Joku alueen päiväkodin johtajista johtaa alueellista oppilashuoltoryhmää.

Koulun/alueen oppilashuoltoryhmän tehtäviä:

- yhteisöllisen hyvinvoinnin kehittäminen, koordinointi ja seuranta
- oppilashuoltosuunnitelman sekä muiden mahdollisten lakisäätteisten hyvinvointiin liittyvien suunnitelmien laadinta

Oppilashuoltoryhmässä ei käsitellä yksittäisten oppilaiden asioita.

LUKU 7 ERITYISEEN MAAILMANKATSOMUKSEEN TAI KASVATUSOPILLISEEN JÄRJESTELMÄÄN PERUSTUVA ESIOPETUS

Esiopetuksessa erityinen kasvatusopillinen tehtävä voi ilmetä erilaisina pedagogisina ratkaisuin, joissa korostuu ihmisen kehittyminen taiteen ja käytännön toiminnan myötä tai läpäisyperiaatteella aineksena, joka täydentää opetussuunnitelman perusteiden tavoitteita ja oppimiskokonaisuuksia.

Esiopetukseen sisällytetty aines ei saa olla tavoitteiltaan, sisällöiltään tai toteuttamistavaltaan ristiriidassa esiopetuksen yleisten tavoitteiden kanssa.